

Kuuleminen talousvaliokunnassa 27.9.2022

Hallituksen esitys (HE 99/2022 vp) eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä (HE 99/2022 vp) ehdotetaan ulkomaalaislain muuttamista tarkoituksena laajentaa pitkäaikaisen viisumin (D) käyttöä. Samalla esitetään tilapäisten oleskelulupien myöntämistä koskevan toimivallan siirtämistä ulkoministeriölle siltä osin, kun on kyse lupien myöntämisestä 18-19-vuotiaille diplomaattiperheiden nuorille.

Pitkäaikainen viisumi opiskelijoille, tutkijoille, sertifioitujen työnantajien työntekijöille, yritysten johtotehtävissä toimiville sekä edellä mainittujen perheenjäsenille

Schengenin yleissopimukseen perustuvaa pitkäaikaista viisumia (D) koskeva sääntely lisättiin Suomessa ulkomaalaislakiin 1.6.2022 (HE 122/2021 vp; laki 121/2022). Ensivaiheessa uusi kansallinen viisumi otettiin käyttöön erityisasiantuntijoille, kasvuyrittäjille ja heidän perheenjäsenilleen, tarkoituksena nopeuttaa näiden ryhmien maahantuloa. Pitkäaikaisia viisumeita on myönnetty jo lähes 300 ja asiakaspalaute ollut pääosin myönteistä.

Nyt käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä laajennettaisiin pitkäaikaisen viisumin käyttöä uusiin kohderyhmiin, joita ovat opiskelijat, tutkijat, sertifioitujen työnantajien työntekijät, yritysten johtotehtävissä toimivat sekä edellä mainittujen perheenjäsenet. Esitystä laadittaessa on pidetty perusteltuna edetä ensimmäisessä vaiheessa valitun sääntelymallin pohjalta. Näin ollen pitkäaikaisen viisumin myöntämistä koskevaan menettelyyn ei ehdoteta muutosta. Maahanmuuttovirasto myöntäisi viisumin hakemuksesta oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä. Oleskelulupahakemusta ratkaistaessa tutkittaisiin maahantulon edellytysten täyttyminen ja arvioitaisiin työntekijän hyväksikäytön riski.

Pitkäaikaista viisumia koskevat lainmuutokset tukevat hallituksen tavoitetta edistää koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa ja sujuvoittaa maahantulomenettelyjä. Taustalla vaikuttaa myös hallituksen syksyn 2021 budjettiriihikirjaus siltä osin, kun esitys kohdistuu opiskelijoihin ja tutkijoihin. Hallitus tavoittelee työperusteisen maahanmuuton vähintään kaksinkertaistamista nykytasosta vuoteen 2030 mennessä. Uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä puolestaan pyritään kolminkertaistamaan vuoteen 2030 mennessä, nostaen samalla opiskelijoiden Suomeen jääminen ja työllistyminen 75 prosenttiin. Osaajapulaan vastaamiseksi tarvitaan laajasti erilaisia toimia, joista pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen on yksi.

Pitkäaikainen viisumi nopeuttaisi maahantuloa keskimäärin runsaalla viikolla, kun henkilön ei tarvitsisi odottaa oleskelulupakortin toimitusta ulkomailla. Tämä edistäisi opintojen, tutkimustyön ja työskentelyn aloittamista ajallaan, helpottaisi osaajien rekrytointia ja vahvistaisi Suomen vetovoimaa. Tätä kautta esitys edistäisi osaltaan suomalaisten korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten kilpailukykyä. Ulkomaisen työvoiman rekrytoinnin sujuvoittamisella olisi kansantaloudellisesti myönteisiä vaikutuksia. Esityksen ei kuitenkaan arvioida vaikuttavan merkittävästi yritysten tuottavuuteen, työllisyyteen eikä verotuloihin, sillä esityksen odotetaan nopeuttavan suhteellisen rajatun henkilöryhmän maahantuloa runsaalla viikolla, sillä edellytyksellä, että oleskeluluvan saaneet hyödyntävät pitkäaikaista viisumia ja matkustavat Suomeen aiemmin.

Taloudelliset vaikutukset kohdistuvat sisäasiainhallinnonalalla Maahanmuuttovirastoon. Pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen uusiin asiatyyppeihin aiheuttaa maltillisia kertaluonteisia

tietojärjestelmäkustannuksia, joiden arvioidaan olevan 400 000 euroa. Kehitys toteutetaan olemassa olevan kehyksen puitteissa. Käytön laajentaminen aiheuttaa myös pysyviä kustannuksia, jotka koostuvat lisätyön aiheuttamista henkilöstökustannuksista. Kustannukset katetaan lähtökohtaisesti käsittelymaksuilla, ottaen huomioon valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 1 momentti, jonka mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo). Hakijan näkökulmasta maahantulon nopeuttaminen pitkäaikaisen viisumin avulla lisäisi maahantulon kustannuksia ja käsittelymaksu voi muodostua haasteeksi erityisesti osalle opiskelijoita.

Pitkäaikainen viisumi oleskelulupakortin menettäneille

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös, että pitkäaikainen viisumi myönnettäisiin jatkossa maahantuloa varten ulkomailla oleskelevalle oleskeluluvan haltijalle, joka on menettänyt oleskelulupakorttinsa katoamisen, anastamisen, vanhentumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Näin oleskeluluvan haltija pääsisi sujuvammin palaamaan Suomeen, jossa voisi hakea uutta oleskelulupakorttia menetetyin tilalle. Tältä osin esityksellä myös toteutettaisiin kansalliseen lainsäädäntöön muutokset, joita on edellytetty Suomen Schengen -arviointin yhteydessä.

Muutoksella olisi vain vähäisiä taloudellisia vaikutuksia. Päätöksenteon keskittäminen tältä osin Maahanmuuttovirastolle lisäisi jonkin verran viraston työtä. Ulkoministeriön ja Suomen edustustojen työmäärä kuitenkin vastaavasti vähenisi. Muutos ei edellyttäisi laajempia tietoteknisiä muutostöitä. Yksilön näkökulmasta sääntelyllä olisi myönteisiä taloudellisia vaikutuksia, kun maahantulon kustannukset laskisivat.

Ulkoministeriölle toimivalta myöntää oleskeluluvat diplomaattiperheiden 18-19-vuotiaille nuorille (ei D-viisumiin liitännäinen asia)

Edellä mainittujen pitkäaikaisen viisumin käytön laajentamista koskevien ehdotusten lisäksi hallitus esittää toimivallan siirtämistä ulkoministeriölle siltä osin, kun on kyse tilapäisten oleskelulupien myöntämisestä diplomaattiperheiden 18-19 -vuotiaille nuorille. Muutoksen myötä Suomen käytäntö vastaisi kansainvälisesti noudatettua. Esityksellä onkin tärkeä merkitys Suomen maakuvan kannalta, vaikka vaikutukset kohdistuvat hyvin rajalliseen määrään henkilöitä.

Muutos lisäisi ulkoministeriön hallinnonalan tehtäviä vähäisessä määrin, kun taas tarve käyttää Maahanmuuttoviraston palveluja vähenisi. Vuosittain arviolta kaksikymmentä 18-19-vuotiasta nuorta siirtyisi ulkoministeriön lupahallinnon piiriin. Diplomaattisiin erioikeuksiin ja vapauksiin oikeutettujen henkilöiden määrä lisääntyisi yksittäisillä henkilöillä kansainvälisen käytännön mukaisesti. Taloudelliset vaikutukset esimerkiksi verottomien hankintojen ja arvonlisäverojen palautusten kautta olisivat kuitenkin vähäisiä. Ulkoministeriön maksuttomien oleskelulupien saajien määrä lisääntyisi hieman, mutta vaikutus julkiseen talouteen olisi marginaalinen. Diplomaattiperheiden näkökulmasta muutoksella olisi myönteinen, kustannuksia laskeva vaikutus.

Voimaantulo ja riippuvuus muista esityksistä

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023. Pitkäaikaisen viisumin myöntämistä koskeva säännös tulisi kuitenkin voimaan vasta 1.4.2023 ottaen huomioon tietojärjestelmämuutoksille varattava aikaa. Voimaantuloon vaikuttaa myös riippuvuus työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemasta hallituksen esityksestä (HE 114/2022 vp) ulkomaalaislain muuttamiseksi.